

Om at "surfe" på www.rigsarkivet.dk/arkivalieronline/

Hvordan var vejret nat efter nat på Bornholm i årene 1825-1869 ?

Søgninger via Rigsarkivets "Arkivalieronline" udføres via alfabetiske temarubrikker A-K og L-Å. **Kirkebøger** under "**K**" og **Folketællinger** under "**F**" er jo til at forstå. Men de omfattende digitaliseringer i de senere år betyder, at de resterende alfabetiske rubrikker flyder helt over og indeholder langt, langt mere end overskrifterne lover. "**L**" for **Lokaladministration** siges således at omfatte visse købstæder, magistrater og sønderjyske embeder, men indeholder bl.a. amtsarkiver, herunder de vigtigste dele af Bornholms amtsarkiv fra 1800-tallet (se Bornholmske Samlinger 2022, s. 76).

Tilsvarende siges "**S**" for **Søfart** at indeholde søetaten, priseretter, skibsjournaler o.l., men går man nærmere ind under temaet, dukker **Meteorologisk Institut** op. Det drejer sig ganske vist ikke om Instituttet, der blev oprettet i 1872, men om *arkivalier, der belyser klimatiske forhold i Danmark*. I praksis drejer det sig dels om et stort antal skibsjournaler, der fra 1683 indeholder vejrobservationer, dels om 35 danske fyrtårne, der i årene 1825-1869, nat efter nat og ofte time efter time når fyret var tændt, rapporterede om vind (vindretning), vejr (vejrtype klart, regn, tåge, sne) og kuling (vindstyrke).

For Bornholm drejede det sig om fyrene på Hammeren

(Hammerhus fyr) og Christiansø, der hvad "luftens tykkelse" angik meldte klart vejr, når de om natten kunne se hinanden. Hvad vindstyrken angik tænkte man i sejlføring: fra laber kuling hvor alle sejl kunne bruges (0-4), via stadig flere rebninger af sejl (5-9), til storm og orkan (10-12) hvor sejlføring var umulig. Fra og med 1860 er Beauforts vindskala 0-12 fortrykt i journalerne sammen med tiderne for solens op- og nedgang året rundt.

Her nogle enkelte eksempler på sammenhængen mellem vejr- og redningsjournaler. Da redningsbåden fra Snogebæk kæntrede 29. marts 1856 ved Broens Odde og redningsmandskabet druknede, meldte begge fyrtårne ved Bornholm om fuld storm fra NØ drejende mod NNV med snetykning, så værre kunne det næppe blive (Bornholmske Samlinger 2022, s. 32-35).

Den store vestenstorm der ramte det meste af Danmark den 4. oktober 1860 og medførte 73 skibsforlis langs de danske kyster medførte kun et enkelt forlis ved Bornholm, nemlig den engelske brig ”St. Lawrence”, der strandede på nordre rev ud for Rønne, lige nord for havneindløbet, med tab af 7 druknede ud af 9 (Bornholmske Samlinger 2022, s. 46-50). Begge fyr meldte storm, men konstant fra SV, altså lige mod Rønne, men med læ ved øst- og nordkysten.

16. til 22. november 1866 – kom de fleste redningsstationer på Bornholm derimod i sving. Begge fyr optegner alle døgn uafbrudt storm til orkan, dårlig sigt, slud eller sne, mens redningsjournalerne beretter om skibsforlis øen rundt: Listed, Gudhjem, Allinge, Rø, Hasle, Christiansø, Pedersker, Svaneke og Dueodde. Hammerfyret forklarer i sin journal, at de usædvanligt mange forlis skyldtes at den orkanagtige storm flere gange skiftede retning mellem NNV og NNØ. Skibe der troede at de var i sikkert læ på den ene side af øen, overraskedes og forliste når orkanen ramte den anden side.

For en tid hvor vinden ikke alene var skibenes eneste drivmiddel, men også hovedårsag til forlis og strandinger, er fyrvæsenets vejrprotokollerne derfor helt nødvendige for at kunne forstå de mange forlis ved Bornholm.

